

โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาเรียนรู้และสืบทอดประวัติศาสตร์

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาษาชนคนดง
ตำบลดงมูลเหล็กอำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์

ไฉน ก้อนทอง
ดร.แซก บุญมาทัน
พ.ศ.2559

คำนำ

ภาษาชนคนดง เป็นเอกสารที่นำเสนอภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของคนดงมูลเหล็กที่มีลักษณะร่วมและมีความเหมือนกัน และผู้วิจัยนำมาเรียงร้อยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภาษาชนคนดง เกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาเรียนรู้และสืบทอดประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างดียิ่งจากนายไฉน ก้อนทอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก

ขอขอบคุณคุณสมบูรณ์ คุณสุตารัตน์ คุณตี๋ และคุณเผด็จ บุญมาทัน คุณชูชีพ คุณปฎิกรณ์ คุณปกป้อง โพชะจา คุณสุมาลี คุณเป็นต่อ ฮอฟมัน คุณฉัตรสุดาคุณพาฝัน คุณนันทิดา สุขเจริญ คุณกิตติวัฒน์และคุณประภัทรพงษ์ (บุญมาทัน) มูลเดช นักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก สาขาวิจัยและพัฒนาการศึกษา รวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คุณอรรธรณ พานทองคำและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็กทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลและช่วยจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคุณแม่บึง คุณพ่อฟอง (บัณฑิตขันธ์) บุญมาทันที่เป็นผู้ให้วิชาความรู้ ความคิด และแนวทางในทุกๆเรื่องจนงานรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ดร.แขก บุญมาทัน

ผู้วิจัย

2559

ภาษาชนคนดง
 ตำบลดงมูลเหล็กอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
 สืบค้นเมื่อ ปีพุทธศักราช 2558 - 2559

ภาษาของคนตำบลดงมูลเหล็กมีเอกลักษณ์เฉพาะ ดังนี้

1. ออกเสียง โอะ เป็น โอ และขึ้นเสียงสูง
2. ออกเสียงสระเอือ เป็นสระเอีย (เฉพาะกลุ่ม)
3. ไม่ออกเสียง ร ล เมื่อเป็นตัวควบกล้ำ
4. ออกเสียง ช เป็น ซ และ ฉ เป็น ส
5. มีคำเรียก คำนาม คำศัพท์เฉพาะ
6. มีคำลงท้ายที่แสดงความหมาย

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
ออกเสียง โอะ เป็น โอ และขึ้นเสียงสูง				
กก	โคน ต้น	ไก้ก	มีเสียงดังที่ไก้กมัก พรวัว	มีเสียงดังที่โคนต้น มะพรวัว
กกหู	บริเวณหลังใบหู	ไก้กหู	ถ้าโดนตีแถวไก้กหู มันจะทำให้สลบ ง่าย	ถ้าถูกตีกหูจะทำให้ สลบง่าย
กบ	สัตว์ชนิดหนึ่ง	ไก้บ	วันนี้ไปหาไก้บมา แกงกินกันดีกว่า	วันนี้ไปหากบมาแกงกิน กันดีกว่า
กบกินเดือน	ปรากฏการณ์จัท รูปราคา	ไก้บกินเดือน	คืนนี้จะมีดเพราะ จะเกิดไก้บกินเดือน	คืนนี้จะมีดเพราะเกิดจัท รูปราคา
กบาล	ศรีษะ	กบาลหัว, หัว กบาล	มันคนบ่เกียมกบาล หัว	เขาเป็นคนไม่รู้จักเจียม ตน
ตบ		โต๊บ		
กบ		ไก้บ		
หลบ		โหล๊บ		
หก		โห้ก		
ตก		โต๊ก		
จับ		โจ๊บ		
ออกเสียงสระเอือ เป็นสระเอีย (เฉพาะกลุ่ม)				
เกลื่อ		เกีย		
เลื่อด		เลียด		
มะเขือ		มะเขีย		
เกลื่อน		เกียน		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
เชื้อ		เสี้ย		
เหลื่อ		เหลี้ยน		
เมือวาน		เมี้ยววาน		
เรื่อ		เลี้ยว		
เสื่อ		เสี้ยว		
เสื่อ		เสี้ยว		
เสื่อ		เสี้ยว, สาด		
เรื่อน	บ้าน	เลี่ยน		
เปื่อ		เปี้ยน		
เปื่อน		เปี้ยน		
เซื่อ		เซี้ยน		
เดื่อน		เดี้ยน		
เดื่อน		เดี้ยน		
เกือบ		เกียบ		
เหือด (หาย)		เหี้ยน(หาย)		
เดือด		เดี้ยน		
เลือน(ลง)		เลี่ยน(ลง)		
เดื่อน		เดี้ยน		
เมือง		เมี้ยน		
เลือย		เลี้ยน	งูมันเลี้ยวผ่านหน้า ไปเลย	งูเลี้ยวผ่านหน้าไป
ไม่ออกเสียง ร ล เมื่อเป็นตัวควบกล้ำ				
กรง	ที่กักขังคน หรือ สัตว์	กง		
กลบ	นำสิ่งของอื่นมา ทับไว้	กบ	แมวที่ดีเวลามันขี้ มันจะกบขี้มันไม่ให้ ใครเห็นเลยและ	แมวที่ดีเวลาขี้ แมวจะ กลบขี้ ไม่ให้ใครเห็น เลย
กรวด	กรวดน้ำ	กวด, ทวด	เมื่อทำบุญแล้วต้อง กวดน้ำ(ทวดน้ำ) ด้วยวิญญาณจึงได้ บุญ	เมื่อทำบุญแล้วต้อง กรวดน้ำ วิญญาณจึง จะได้บุญ
กรวย		กวย		
กรอบ		กอบ		
กระจก		กะจีก		
กระจอก		กะจอก		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
ไข่		ไข่		
กระเณด		กะเสด		
กระซอน		กะซอน		
กระซัง		กะซัง		
กระขับ		กะขับ		
กระขาย		กะขาย		
กระเชอ		กะเชอ		
กระเข้า		กะเข้า		
กระเข้าสวรรค์		กะเข้าสวรรค์		
กระเข้าสิดา		กะเข้าสิดา		
กล้วยบวชชี		บวดชีกล้วย ,กล้วยบวดชี		
ปลาช่อน		ปาช่อน		
ช้อน		ช้อน		
ช่าง		ซัง	รถเสียก็ไปหาซัง บุรณ์	รถเสียก็ไปหาช่างบุรณ์
ซัง		ซัง	ลองซังก็โสดู	ลองซังก็โสดู(น้ำหนัก)ซิ
ช่วย		ช่วย		
ซัง,เกลียด		ซัง		
ช่าง		ช่าง		
ฉุด		สูด		
(ไม้) ฉาก		(ไม้) สาก		
ประชด		ปะชด		
ประชัน		ปะชัน		
ฉิ่ง		ลิ่ง		
ชาม		ชาม		
ชิม		ชิม		
ชอบ		ชอบ		
ชาติ		ชาติ		
เสียง		เสียง		
ฉั่น		สั่น		
ฉับ		สับ		
ฉุน		สุน		
ชาว		ชาว		
ฉาว		สาว		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
ฉาย		สาย	คีนนี้มีหนังมาสาย	คีนนี้มีภาพยนตร์มาฉาย
เนียน		เสียน		
ฉวย		สวย		
ชัดเจน		ชัดเจน		
เข้า		เข้า		
โชค		โชค		
ชัย		ชัย		
ชา		ชา		
ชิด		ชิด		
ฉุดฉาด		สุดสาด		
โฉมฉาย		โฉมสาย		
กระฉับกระเฉง		กะสับกะแสง		
มีคำลงท้ายที่แสดงความหมาย				
จริงจัง, ครี้งจริงจัง ครี้งเล่น		หวะเต้, หวะหัย		
เหร่อ		แห่นัว		
อย่างนั้นแหละ		ฮั้นแห่นัว		
อย่างนั้นสิ		ฮั้นแนะ		
นั่นแน่		ฮั้นแน		
นั่นสิ		ฮั้นเต๊ะ		
ไม่รู้		จึก, จึกเต๊ะ		
ไม่รู้สิ		จึกกะแล้ว		
นะ	เป็นคำสร้อยท้าย คำ	เด้อ		
ประมาณ		จึก	เวลาตากบ่อนก็ อย่าลืมปั่นจึก 2-3 คั้ง	เวลาตากที่นอนอย่าลืม กลับที่นอนซัก 2-3 ครั้ง
บ้าง, หน่อย , ด้วย		เบ้ง, เบ้งส้า	เอากะมั่งซักผ้ามา ให้แม่เบ้ง	เอากะละมั่งซักผ้ามาให้ แม่หน่อย
จริงไหม		แท้บื้อ		
หรรอก		ได้	บ่ไปได้	ไม่ไปหรรอก
นิดเดียว, สัก นิด	มักใช้กับของกิน	จึกหน่อย	ขอกินจึกหน่อยเด้	ขอกินสักนิดซิ
หืม, ฮี	คำสร้อยลงท้าย	เหวย	เหมีนอะไรเหวย	ได้กลิ่นอะไรฮี

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
สักเดียว	ใช้กับเวลา	จักเดียว	อีกจักเดียวค่อยไป	อีกสักเดียวค่อยไป
อื้อ,นั่นแนะ	แสดงอาการเห็น ด้วย	แน้ว,แนะ	มันก็เป็นอย่างนั้น แนะ	มันก็เป็นอย่างนั้นนั่น แหละ
มีคำเรียก คำนาม คำศัพท์เฉพาะ				
กรรไกร		ตะไกร		
เกลียด/ ขยะแขยง		ขี้เกลียด		
โพรง	กลวง	กะโพ่ง		
ฝนมีด	ทำให้มีดคม	เข่นมีด		
บรรได		กะได		
แยก,แตกออก	แยกออกจากกัน	แยะ	ดินมันแยะ	ดินมันแยกออกจากกัน
กระย่องกระแย ย่ง	เดิน กระย่องกระแย่ง	เดินชะแยะๆ	เดิน กระย่องกระแย่ง	
ทะะ	ใช้ฟันหน้ากัดกิน	แห่น	คูมันแห่นข้าวโพด หน้าอร่อยจ้ง	ดูเขาทะะกินข้าวโพด หน้าอร่อยจ้ง
รู้ดี	อาการเสนอหน้า/ สู้รู้	ยึก	เรื่อนนี้อยามายึก	เรื่อนนี้อยามารู้ดี
ตะกร้า	ภาชนะขนาดเล็ก	กะด้า		
ตะกล้า	ภาชนะขนาดใหญ่	กะทอ		
ตะเกียง		กะเตียง		
สะพาน		ตะพาน		
ข้าว		เข้า		
	แย่งขึ้นมา/ไม่เห็น ด้วย	เฮ้	ใช้เวลาคนอื่นพูด/ แสดงความคิดเห็น อยู่แล้วเราไม่เห็น ด้วยจึงแย่งขึ้นมา	
	แย่งขึ้นมา เนื่องจากคนว่าคน อื่นพูดไม่จริง	แหะ		
ตะกละ	กินเยอะ	ตะลาบ		
รองน้ำ	การรองน้ำฝน	โต่งน้ำ	โต่งน้ำฝนไว้กิน	รองน้ำฝนไว้กิน
กลืน/กินเข้า ไปทั้งหมด/อัน		โม้ม		
ตึง	อาการตึง	เค่ง	มันเค่งหลัง	มีอาการตึงที่หลัง
วางไว้	มีสองความหมาย	แหมะ	แหมะไว้ตรงนั้น	วางไว้ตรงนั้น

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
	ขึ้นอยู่กับบริบท			
จระเข้		ไอ้เข้, ตะเข้		
แม่		เหมะ		
พ่อ		เผอะ		
ยาย/ย่า	ใช้เรียกคนแก่	แม่เฒ่า		
เธอ, คุณ		แก		
ฉัน		ข้า , เติ้ง, ตัวเอง		
กลับไปมา		ป็น	เวลาตากบ่อนก็ อย่าลืมป็นจึก 2-3 คั้ง	เวลาตากที่นอนอย่าลืม กลับที่นอนสัก 2-3 ครั้ง
สัก		จึก	เวลาตากบ่อนก็ อย่าลืมป็นจึก 2-3 คั้ง	เวลาตากที่นอนอย่าลืม กลับที่นอนสัก 2-3 ครั้ง
ที่นอน, พูก		บ่อน	แดดดีอย่าลืมเอา บ่อนออกตากแดด	เวลาแดดดีอย่าลืมเอา ที่นอนออกตากนะ
ครู	ที่ใส่/ตักน้ำ	กะแต่ง, ครู		
ไห	ภาชนะใส่ของที่มี ปากแคบๆ	จู้	ปลาร้าเมื่อวาน หมักก็เอามาใส่ มาใส่จู้แมงวันจะได้ บิไซใส่	
เกลี่ยไปมา	อาการใช้เท้าเกลี่ย ไปมา	กะหู้ด		
ไม่	คำปฏิเสธ	บ่	บ่ไปอ๊อก	ไม่ไปพรอก
บ่อน้ำ	สิ่งที่ขุด/เจาะลง ในดินเพื่อหาตา น้ำและนำน้ำมาใช้ อุปโภคบริโภค	บ่อ	ไปตักน้ำในบ่อมา ให้แม่อาบเบ็งชะ	ไปตักน้ำในบ่อมาให้แม่ อาบหน่อย
กระต๊อบ		กระท่อม		
เกลี่ย, ผึ่ง, ตาก		เบย	ข้าวเหนียวนี้สุก ใหม่ๆเอามาเบยไว้ ให้ไอมันออกมันจะ ได้บ่แสะ	ข้าวเหนียวนึ่งสุกใหม่ๆ ควรเกลี่ยไปมาเพื่อให้ไอ ข้าวออกมาจะได้ไม่แฉะ
ยาย	แม่ของแม่	แม่เฒ่า		
ตา		พ่อเฒ่า		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
กระท้อน		มะต๋อง		
ไม้กระบอง		ไม้ตะบอง		
ค่อยๆ ตัก		ช้อน		
ห่อหมก		โม้ก	กินโม้กปาบ	กินห่อหมกปลารี่ไปล่า
กะละมัง		กะมัง	เอากะมังซักผ้ามา ให้แม่เบ้ง	เอากะละมังซักผ้ามาให้ แม่หน้อย
กะลา		กะโหลก		
กะหล่ำปลี		ผักกาดเขียว		
กางเกงใน		กั๊งเกงลิง, กง ใน, กุงเกงลิง		
กาฟักไข่		อีกาฟักไข่		
กั๊งกำ		ไอ้กำ		
กั๊งกือ		ไอ้เกือ		
เกวียน		ล้อ		
แม่		แหมะ		
พ่อ		เผอะ		
เก้าอี้		โต๊ะ		
รองเท้า		เกือก	ใส่เกือกคู่นี้แล้วเจ็บ บดิน	ใส่รองเท้าคู่นี้แล้วเจ็บ เท้า
เท้า		ดิน	ใส่เกือกคู่นี้แล้วเจ็บ บดิน	ใส่รองเท้าคู่นี้แล้วเจ็บ เท้า
คลองเล็กๆ, ที่ ส่งน้ำ		เหมือง	ไปเล่นน้ำในเหมือง หลังบ้านบ่	ไปเล่นน้ำในเหมืองหลัง บ้านเราไหม
น้ำจากที่ส่งน้ำ , จากคลอง เล็กๆ		น้ำเหมือง	ไปเอาน้ำเหมืองเข้า นาเบ้ง	
ฉี่		เยี่ยว		
ฉาปนกิจ		เผาผี		
ฉาปนสถาน		ป่าช้า		
บ่อน้ำ		บ่อ		
บ้าน		เรือน		
ในบ้าน		ในเรือน		
พรงนี้		ผู้กั๊ง		
ผงซักฟอก		แป้บ		
รถมอเตอร์		มอไซ		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
ไซด์				
ยกทรง		เสื้อใน		
ตีกัน, ทะเลาะ กัน		ลบ		
กิน, ดื่ม		ล่อ		
ลูกน้อง		ลูกกะจ็อก		
สีก	ชำระ, เลิกเป็น	ชำระ, บิน, ถลอก, เสียหาย	เดินจนเกือกสีก ไหม้	เดินมาก
อาหารเช้า	อาหารทุกอย่างที่ กินในเวลาเช้า	ข้าวเช้า	มากินข้าวเช้ากัน ก่อน	มากินอาหารเช้ากัน ก่อน
น้ำครำ		ขี้สีก, น้ำขี้สีก		
สำหรับกับข้าว		พาเข้า	ไปหาพาข้าวมาให้ พ่อมึงกินไป	ไปหาสำหรับกับข้าวมาให้ พ่อกินหน่อย
ทัพพี	ที่ตักสิ่งของ เช่น ข้าว หรือแกง	ทรพี, สารพี	ไปเอาทรพีมาตัก เข้า	ไปเอาทัพพีมาตักข้าว
เห็นอย่าง ชัดเจน		โคโล่	มันนอนโคโล่อยู่ใน เรือนนะ	เขานอนเห็นอย่าง ชัดเจนอยู่ในบ้าน
ประหลาดใจ		งัด	มันทำไปได้อย่างไร งัดหลาย	เขาทำไปได้อย่างไร ประหลาดใจมาก
มาก, เยอะ		หลาย	มันทำไปได้อย่างไร งัดหลาย	เขาทำไปได้อย่างไร ประหลาดใจมาก
ชัดเจน, เห็น กับตา, คاتا		โทนโท	มันทำอะไรเรากี่ เห็นอยู่โทนโท	เขาทำอะไรเรากี่เห็นอยู่ คاتا
มะม่วงกวน		ส้มแผ่น		
ฟัน		แซ้ว		
แปรงฟัน		สีแซ้ว		
หวีผม		สาบผม		
ไกลมาก		โน้น, นั้น		
ล้วง, จับ		โจ๊ก, จัก		
กะละมัง		กะมัง		
นำรำคาญ	เป็นกริยาแสดง อาการนำรำคาญ/ พูดไม่รู้เรื่อง	สะเงาะสะเงะ , ลู๊ลี	อย่ามาทำ สะเงาะสะเงะ หลาย	อย่ามาทำกริยานำ รำคาญ
กระทำหลายๆ	เป็นกริยาแสดง	ชำแซะ	หยุดๆร้องให้ชำ	หยุดๆร้องให้ได้แล้ว

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
ครึ่ง, ซ้าซาก	อาการนำรำคาญ/ พูดไม่รู้เรื่อง		แะอยู่ได้	
ดักข้าว		คดข้าว	คดข้าวให้พ่อมึงเบ้ง แหม	ดักข้าวให้พ่อเธอบ้าง
ยุ่งหรือรบกวน	เป็นกริยาที่แสดง อาการเบื้อ มากกว่าซ้ำแะ	จู้จี้	มึงอย่ามาจู้จี้ หลาย	อย่ามายุ่งหรือรบกวน ฉันมาก
เจียวไข่		ทอดไข่	เย็นนี้ทอดไข่กินกัน เถอะ	เย็นนี้เจียวไข่กินกัน
ผ้าถุง	ผ้าที่สตรีใช้นุ่ง	ผ้าชิ้น, ผ้าถุง		
โกหก		ซี้โปด	พูดความจริงมา แหมะอย่ามาซี้โปด กันแต่	พูดความจริงมาซียามา โกหกกันนะ
เหลือ, ปล่อยไว้		โจ่ง	โรงเรียนปิดก็โจ่ง ผมยาวได้แต่	โรงเรียนปิดก็ไว้ผมยาว ได้แล้ว
ป็น	กริยาป็นใช้กับเด็ก	ป็น	มึงอย่าป็นขึ้นไป เดี่ยวโตกเป	หนูอย่าป็นขึ้นไปเดี่ยว ตกเป
ลื่น, สไลเดอร์	ลื่นลงมา	ทะเลูด	มันไปเล่นทะเลูดที่ น้ำโตกมา กางเกง ขาดตุตหมัด	เขาไปเล่นสไลเดอร์ที่ น้ำตกมา กางเกงขาด ตุตหมดเลย
สักเดี้ยว		จักบีด	ยังค่อยไปให้กูกิน น้ำจักบีดก่อน	อย่าเพิ่งไปให้ฉันกินน้ำ ก่อน
ชัดเจน	ใช้ในสถานการณ์ ปกติ	โจ่งโปง	พ่อยืนโจ่งโปงอยู่ นุ่นนะ	พ่อยืนเห็นอย่างชัดเจน อยู่ที่โน่น
จริงๆ, สะใจ, ถึง ใจ	เป็นคำที่พูดขึ้นมา ลอยๆใน สถานการณ์ต่างๆ	คักแท้	แหมมันหัวเราะคัก แท้	เขาหัวเราะได้สะใจ จริงๆ
ประหลาดใจ		จิด	มันมาเอาดั่งค์แม่ มันไปไดกูนี้จิด จริงๆ	เขามาเอาเงินแม่เขาไป (ได้อย่างไร) ฉัน ประหลาดใจจริงๆ
ชัดเจน, ชัดๆ	ใช้ในสถานการณ์ ที่ไม่ค่อยดี	จ๊ะจ๊ะ	มันโหลับหน้าโหลับ ตาไปตั้งนานวันนี้ เห็นจ๊ะจ๊ะเลย	เขาหลบหน้าหลบตาไป นานแล้ววันนี้เห็นกัน ชัดๆเลย
น้ำหนัก	คำนามแทน น้ำหนักของ เนื้อสัตว์มีลักษณะ	พูด	วันนี้แกงหมูกินกัน ดีกว่าแม่ไปตอกหมู มา 2 พูด	วันนี้แกงเนื้อหมูกิน ดีกว่าแม่ไปซื้อเนื้อหมู มา 2 พวง

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
	เป็นพวงไม่มี น้ำหนักแน่นอน			
ยุ่งมาก		ยุ่งกู๊ป		
กวนโมโห		ลึงหลาย		
ซื้อ	ใช้ในสถานการณ์ ซื้อเนื้อสัตว์	ตก	วันนี้แกงหมูกินกัน ดีกว่าแม่ไปตกหมู มา 2 พุด	วันนี้แกงเนื้อหมูกิน ดีกว่าแม่ไปซื้อเนื้อหมู มา 2 พวง
หนู	ใช้เรียกเด็กหญิง	อีนาง	อีนางไปตามแม่มีง มาให้กูเบ็ง	หนูไปตามแม่มาพบฉันท น้อย
ไอ้หนู	ใช้เรียกเด็กชาย	ไอ้เณร	ไอ้เณรเยียวสึดยัง	ไอ้หนูปัสสาวะเสร็จรียัง
เสร็จ		สึด	ไอ้เณรเยียวสึดยัง	ไอ้หนูปัสสาวะเสร็จรียัง
แก	ใช้เรียกคนที่มีอายุ มากกว่า	แก่	แก่บได้ไปกะเขาเต	แกไม่ได้ไปกับเขาหรอก
ผ้าเช็ดหน้า		ผ้าสีมูม		
ลิปสติค		ลุด		
สระผม		ล้างหัว		
แชมพูทุกยี่ห้อ		แพซ่า		
ผงซักฟอกทุก ยี่ห้อ		แพบ		
มะม่วง		มักม่วง	เอามักม่วงสุกมาให้ กินเบ็ง	เอามะม่วงสุกมาให้กิน ด้วย
มาก	กึ่งประชด	โหด	ทำอะไรโหดไป	ทำอะไรมากไป
ซัง,เกลียด		ซัง	ทำอะไรก็บ่ถูกใจซัง มัน	ทำอะไรก็ไม่ถูกใจ เกลียด มัน
ย่าง		ขวาง	เอาปลาไปขวางไฟ ให้แม่เบ็ง	เอาปลาไปย่างไฟให้แม่ มั่ง
ดี,ภาชนะหนึ่ง ข้าว		หวด	ถ้ายังไม่ไปโรงเรียน อีกจะโดนหวดหนา	ถ้ายังไม่ไปโรงเรียนจะ ถูกตี
ทำความ สะอาด		เมี่ยน	อยู่ว่างๆก็เมี่ยน บ้านเมี่ยนเรือนกัน เบ็ง	อยู่ว่างๆก็ทำความ สะอาดบ้านกันบ้าง
เอียง		โง้น	มันยืนตงชะที่ไหน โง้นไปโง้นมาอยู่นะ	เขายืนไม่ตรงยืนเอียงไป เอียงมา
กิน/นำเข้า ปากครั้งเดียว		โม่้ม	มันกลัวคนอื่นแย่ง โม่้มหมดเลย	เขากลัวคนอื่นแย่งเลย เอาเข้าปากที่เดียวหมด

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
หมด				เลย
กิริยาอาการ ไม่ถูกใจ	มักพูดลอยๆเมื่อ ไม่ถูกใจ	บีย		
ทำไม,นั่นแหละ	เป็นคำพูดลอยๆ เมื่อไม่เป็นด้วย	แหะ		
คลานเข้าไป ,เดินเข้าไป		มู้น	อย่ามู้นเข้าไปในป่า	อย่าเดินเข้าไปในป่า
เดียวจะโดน ,ระวัง(น่า เอ็นดู)		ชะบ้อ		
เดียวจะโดน ,ระวัง(เริ่ม โกรธ)		เดี่ยะ		
มั่งชิ		เบ็งแมะ		
กวนไปมา		คน		
สวน		มาบ		
แก้งไม่รู้ไม่ชี้		ไก้		
สะพาย		ตะพาย		
ตักน้ำ,ตึงน้ำ ขึ้นมาจากบ่อ		โพงน้ำ		
คันไม้ที่ใช้ตึง น้ำขึ้นมาจาก บ่อ		คันโพง		
แอบมอง		เมียง		
ขุดดินเพื่อหา หอย		ขั้วหอย		
	การหาปลาไหล โดยใช้อุปกรณ์ไม้ โอ	ขีตปลาไหล		
	การหาปลาไหล โดยใช้เหล็กแหลม ทิ่มลงในดิน	แทงปลาไหล		
	การหาปลาโดยนำ ไหฝังไว้ในดินที่มี น้ำไหลผ่าน	ฝังไห		
ชิน,อัน		ตอน		

คำศัพท์ ภาษากลาง	ความหมาย	ภาษา ดงมูลเหล็ก	ประโยคที่ใช้	ความหมาย
สัคนิด		จั้ง้อย		
ปรุ้งหรือทำ น้ำพริก		ลายน้ำพริก		
โกรธ		เคียด		
ฝ่าหม้อ		ฝ่าละมี		
บริเวณ		หม่อง		
แยก, ค่อยๆ แตกออก		แยะ, ขะแยะ		
กรอกน้ำ/ กรียาของการ ชุดบ่อบาดาล		ตอกน้ำ	ป็นี้แล้ง คนตอกน้ำ บาดาลกันหลาย	ป็นี้แล้ง คนจึงชุดบ่อ บาดาลมาก
หรีไฟ/ลดไฟ/		อ่อยไฟ/ลาไฟ	เวลาต้มชี้เหล็ก อย่าอ่อยไฟ มันจะ เปรี้ยว	เวลาต้มชี้เหล็ก อย่าหรี/ ลดไฟ มันจะทำให้ ชี้เหล็กมีรสเปรี้ยว
แทง/ทิ่ม/ใส่		กะซุ	ก็เอาพินกะซุเข้าไป ชะซ่า ไฟจะได้ลุกๆ	ก็เอาพินใส่เข้าไปซิ ไฟ จะได้ติด
ชี้โคลน		ชี้ลุด		
น้ำคล้ำ		ชี้สีก		
ลื่น		ทะลุด		
เกลี่ยไปมา		กะซุด	มันเหยียบชี้หมา เลยเอาดินกะซุด หญ้าให้ชี้หมาที่ติด ดินออก	เขาเหยียบชี้หมาเลยเอา เท้าเกลี่ยไปมากับหญ้า เพื่อให้ชี้หมาหลุดออก จากเท้า
ลาไฟ ทำให้ไฟ อ่อนลง		อ่อยไฟ		
แหย/แทงเข้า ไป		กะซุ	เอาพินกะซุเข้าไป ในเตา	เอาพินแหยเข้าไปในเตา
นอกเหนือจากนั้น จะใช้ภาษาลาว ซึ่งใช้ในกลุ่มคนที่อพยพมาจากหล่มสัก หล่มเก่า และเวียงจันทน์				